

TRG PUL VELE CRIKVE Vrijedno arheološko nalazište i dalje daleko od očiju Riječana

Bruna MATIČIĆ

RIJEKA » Mnogi se građani više i ne sjećaju, dok brojni nisu ni svjedočili arheološkim istraživanjima i vrijednim nalazima u staroj riječkoj jezgri koji svjedoče o najstarijoj povijesti našega grada.

Impresivni ostaci

Riječ je o arheološkom nalazištu na Trgu pul Vele crikve kod Kosog tornja koji je osvijetlio dugo razdoblje riječke povijesti do tada uglavnom nepoznate široj javnosti, a vrijedni nalazi uključuju spomenike iz razdoblja antike do srednjovjekovnog i novovjekovnog doba. Naime, 2008. i 2009. godine otkriveni su impresivni ostaci ranokršćanske bazilike iz 5. stoljeća s reprezentativnim mozaicima i prvim cjelovitim sarkofagom pronađenim na području Rijeke, ostaci antičkog termalnog kompleksa, bedema Tarasice, manji dio prometnice te srednjovjekovno i novovjekovno groblje.

Unatoč vrijednosti, ovi povijesni spomenici petnaest godina od otkrića stoje prekriveni zemljom i asfaltom, skriveni od pogleda javnosti, a do današnjeg dana nije se pronašlo prikladno konačno rješenje koje bi otvorilo pogled u antičke povijesne ostatke te se nije pristupilo uređenju koje bi omogućilo prezentaciju kakvu ovakva vrijedna arhitektonska baština zaslužuje. Premda je idejno rješenje uređenja Trga pul Vele crikve odabrano u veljači 2012. godine, i to ono zagrebačkog arhitekta Igora Franića, na njega je tijekom postupka izdavanja lokacijske dozvole pristigao niz primjedbi i posebnih uvjeta riječkog Konzervatorskog odjela s ciljem zaštite pronađenih spomenika. Godinama nakon pokušalo se riješiti sporna pitanja, a 2018. godine napravljen je i potreban konzervatorski elaborat nakon kojeg nije učinjeno gotovo ništa kako

Ranokršćanski mozaik kod Kosog tornja ostaje skriven pod asfaltom

Nalaz je otkriven 2008. godine, idejno rješenje uređenja Trga pul Vele crikve odabrano je 2012., a 2018. godine napravljen je konzervatorski elaborat i od tada nije učinjeno ništa kako bi se ovo arheološko nalazište adekvatno prezentiralo te izložilo građanima, ali i turistima

bi se ovo arheološko nalazište adekvatno prezentiralo te izložilo pogledima građana, ali i turista kojih je u Rijeci svake godine sve više i više.

Prilagodba projekta

Problematiku uređenja Trga pul Vele crikve iznio je i gradonačelnik Rijeke Marko Filipović u odgovoru na vijećničko pitanje gradskog vijećnika Kristiana Čarapića krajem prošle godine navodeći da je Konzervatorski odjel u Rijeci 31. siječnja 2013. i 12. listopada 2015. godine uvjetovao dopunu izvornog idejnog rješenja trga. Ono što su tražili jest izrada konzervatorskog elaborata kojim bi se ispitala izvodljivost odabrane ideje uređenja Trga te dale smjernice za daljnje projektiranje, a sve u cilju očuvanja pronađenih arhitektonskih ostataka i njihove prezentacije. Također, naveo je da je konzervatorski elaborat za uređenje Trga pul Vele crikve Hrvatski restauratorski zavod izradio u kolovozu 2018. godine.

Njime je predviđena prilagodba idejnog projekta konzervatorskim uvjetima, s obzirom na to da bi provedba odabranog projekta izabranog na natječaju uzrokovala

dotatnu statističku destabilizaciju zvonika, odnosno Kosog tornja, predviđeni građevinski radovi rezultirali bi destrukcijom ili uklanjanjem većeg dijela arheoloških struktura na području oko zvonika, a sami mozaici radi potrebnih građevinskih radova bili bi izmješteni, što je protivno preporukama krovnih međunarodnih institucija, stoji u odgovoru u kojem gradonačelnik Filipović spominje i da je postavljanje i održavanje sofisticiranog sustava namijenjenog održavanju stabilnih mikroklimatskih uvjeta potrebnih za očuvanje mozaika iznimno skupo, a prije provedbe projekta potrebna bi bila dodatna arheološka istraživanja i restauratorski zahvati. U zaključku svog odgovora gradonačelnik Filipović napominje da se sukladno smjernicama konzervatorskog elaborata trenutno razmatra mogućnost prilagodbe projekta jer je predložena izmjena obuhvata površine lokaliteta za uređenje mozaika kako bi se izbjegle agresivne građevinske intervencije, kao i to da je potrebno pronaći rješenje za prezentaciju mozaika »in situ« i prilagoditi korištenje materijala i tehničkih rješenja

namijenjenim zaštititi arheoloških struktura.

Identičan odgovor

Identičan odgovor na vijećničko pitanje dao je i bivši gradonačelnik Vojko Obersnel u listopadu 2020. godine, a činjenica da je od izrade konzervatorskog elaborata prošlo više od četiri godine te da do današnjeg dana nije učinjeno gotovo ništa da se ovaj vrijedni arheološki lokalitet prezentira javnosti, odaje dojam da su čak i oni koji bi trebali ponosno isticati najstariju baštinu grada zapravo na nju zaboravili i stavili je u drugi plan. Na upit planira li se uređenje Trga pul Vele crikve iz Odjela za kulturu Grada Rijeke odgovorili su da je plan područje Trga urediti u aktualnom proračunskom razdoblju Europske unije (2021. – 2027.) uz korištenje EU fondova.

U tu je svrhu pokrenuta izrada konzervatorskog elaborata područja kule »Lešnjak« na Klobučarićevom trgu, kao i mogućnost da se za uređenje Trga pul Vele crikve odabere rješenje koje veći dio mozaika ostavlja trajno pod zemljom, s obzirom na to da na tome inzistira konzervatorska i restauratorska struka, kazali su

iz gradskog Odjela za kulturu.

Zalosna činjenica jest da najstariji arhitektonski spomenici Rijeke na obnovu i pogodan trenutak da zablistaju čekaju godinama. Osim ostataka rimskih termi i ranokršćanske bazilike i mozaika koji više od desetljeća stoje zakopani, tu je i Rimski luk, odnosno Stara vrata, koja, unatoč lošem stanju, već tri godine u skelama čekaju na obnovu, pa i srednjovjekovni bedem koji od 2004. godine stoji deponiran uz Velu crikvu. Upravo stoga gradski Odjel za kulturu upitali smo zašto nema interesa za obnovu i prezentaciju spomenika koji svjedoče o najstarijoj povijesti grada, dok se istovremeno pojedini projekti povijesne namjene izdašno financiraju iz gradskoga proračuna.

Poslovni razvoj

Ne stoji komentar da se najstarije gradske spomenike zanemaruje, a preferira »Galeb«. Prije svega, činjenica je da je u posljednjem strateškom razdoblju u potpunosti obnovljen arheološki park Principij iz sredstava gradskog proračuna. Činjenica je, također, da je Grad Rijeke, samostalno i s brojnim partnerima uložio ogromnu

energiju u viziju i realizaciju niza projekata kojima je obnovljena ili se obnavlja velika količina raznorodne kulturne baštine Rijeke i njezine urbane aglomeracije. Tim je projektima obnovljen čitav blok bivšeg Benčića, kreirali smo veliki suradnički projekt »Povežimo se baštinom« s partnerima iz aglomeracije te sudjelovali u županijskom projektu »Putevima Frankopana«. Razlog zbog kojeg su baš ti projekti odabrani kao prioriteti za realizaciju i prijavu na EU fondove je što Europska unija financira projekte kulturne baštine koji prije svega doprinose turizmu i poslovnom razvoju. Kriteriji koji se pritom boduju tiču se zapošljavanja i turističkih rezultata, a pritom svaki prijavitelj može aplicirati samo jedan projekt. U takvoj konstelaciji naš su prioriteti bili veći projekti koji mogu povući veća EU sredstva, koji zapošljavaju i unapređuju naše ustanove, Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Muzej grada Rijeke i Gradsku knjižnicu Rijeke, te obnavljaju onu baštinu u kojoj Rijeke može pokazati konkurentski najviše: industrijsku baštinu, naveli su, između ostalog, iz Odjela za kulturu. S obzirom na to da je plan baštinu obnavljati europskim sredstvima, na kraju ostaje samo nada da će EU natječaj, primjereni prijavi za obnovu spomenika, biti objavljeni prije no što isti u potpunosti propadnu ili padnu u zaborav.